

Levélváltás

1995. október 2.

*Poprády Géza főigazgató
Országos Széchényi Könyvtár*

Tisztelt Főigazgató Úr!

Örömmel vettem az Országos Széchényi Könyvtár által kibocsátott előfizetési felhívást, amely a Magyar Nemzeti Bibliográfia számítógépes rekordjainak megrendelésére szólít fel.

Nem akarok most azzal a kérdéssel foglalkozni, hogy az árban mennyiben tükröződnek azok a ráfordítások, amelyeket az OSZK költségvetése fedez, s amelyeket nem egészen illő a hazai könyvtárakkal még egyszer megfizettetni; véleményem szerint csak a közvetlen költségek terhelhetnék a szolgáltatást, ám legyünk nagyvonalúak.

Viszont a megrendelésünk feladása előtt szeretném, ha néhány kérdésemre választ adna, hogy ezek ismeretében dönthessek a kétségtelenül sokat ígérő szolgáltatás igénybevételéről.

1. A FSZEK a Központi Könyvtárban építi adatbázisát, amelyet természetesen a hálózatába tartozó könyvtárak is igénybe vehetnek. Kérdés: véleményük szerint egyfelhasználós vagy többfelhasználós változatot kell megrendelnünk?

2. Milyen lesz az új szolgáltatás naprakész mivolta? Ugyanis bennünket nem a kurrens füzetekkel való összhang érdekel (a füzeteket gyakorlatilag nem tudtuk feldolgozó munkánkban hasznosítani), hanem az, hogy az OSZK-ba köteles példányként vagy más módon bekerült hazai termékek mennyi idő múlva fognak szerepelni a floppykon. Számunkra csak az jelent elfogadható megoldást, ha a köteles példányok rekordjai a beérkezés után legfeljebb a harmadik lemezen (tehát 6, de inkább 4 héten belül) szerepelnének. Kérdés: megvalósítható-e ez, hogyan lehet ellenőrizni az átfutási időt, mi történik, ha az OSZK nem tudja betartani a vállalt határidőket (kártérítés, engedmény)? Mikor szállítják az első floppyt 1996-ban?

3. Talán más felhasználónak is érdeke volna, ha lehetőség nyílnék nem a teljes Magyar Nemzeti Bibliográfia, hanem csak az egyes szakjaiba tartozó rekordok megrendelésére. Gondolom, ez nem jelent számítástechnikailag megoldhatatlan problémát. Kérdés: milyen feltételek mellett lennének előfizethetők az egyes szakok rekordjai?

4. Önök az előfizetési kedvezmény fejében kamatmentes hitelt kérnek. (Szerintem korrektebb eljárás lett volna az egy bizonyos határidőig beérkezett megrendeléseknek nyújtani a kedvezményt, s lévén egy be nem járatott szolgáltatásról szó, a számlát az első floppy megküldése és kipróbálása után benyújtani. Ám legyünk itt is nagyvonalúak.) Ráadásul az OSZK a szolgáltatás megindításáért

csak abban az esetben vállal garanciát, ha a kiadáshoz szükséges ráfordítás a megfelelő számú előzetes előfizetésből összegyűlik. Kérdéseim: mennyi a kiadáshoz szükséges ráfordítás, mennyi a megfelelő számú előfizetés, s ha az OSZK az érdeklődés hiánya miatt nem indítja meg a szolgáltatást, milyen garanciát nyújt az előfizetési díj visszafizetésére, milyen határidővel fizeti vissza és mennyi kamatot fizet (föltételezem, a szokásos kereskedelmi hitel kamatát) a használt tőkéért.

Várom mielőbbi válaszát, hogy a megrendelést illető döntésünket meghozhassuk. Remélhetőleg a fenti kérdésekre adott válaszok alapján az OSZK-ba vetett bizalommal és nyugodt szívvel léphetünk arra az útra, amely a régi álom – egyszeri feldolgozás, széleskörű felhasználás – megvalósulása felé vezet.

Öszinte tisztelettel üdvözlí

Kiss Jenő

*

1995. október 27.

Kiss Jenő főigazgató

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Tisztelt Főigazgató úr!

A Magyar Nemzeti Bibliográfia floppy szolgáltatására vonatkozó levelében felvetett kérdésekre az alábbiakat kívánom közölni:

Az OSZK jelenlegi költségvetéséből egyelőre még fedezni tudja a köteles példányként vagy más forrásból beérkezett hazai kiadású könyvek bibliográfiai és katalóguscélú feldolgozását saját online rendszere és a megjelenő bibliográfiai füzetek számára. Semmiféle anyagi fedezete sincs azonban új típusú szolgáltatások fejlesztésére és folyamatos fenntartására. Tekintettel azonban arra, hogy a hazai könyvtárak részéről már évek óta megfogalmazódott az az igény, hogy számítógépes rendszereikbe letölthető MNB rekordokat rendelhessen a nemzeti könyvtártól, a könyvtár vezetősége úgy döntött, hogy 1996-tól elindítja a rendszeres floppy szolgáltatást és igény esetén egyéb szolgáltatások fejlesztésére is vállalkozik. Az OSZK „non-profit” elvre alapozva határozza meg a szolgáltatások árait, így a tervezett MNB floppy szolgáltatás árát is, úgy, hogy a szolgáltatás önfenntartó legyen.

A szolgáltatás elindításánál meghirdetett előfizetési díjat az alábbiak szerint kalkuláltuk:

az évente szolgáltatott tételek száma kb. 8500

egy tétel ára 10,- Ft, ez 8500 tétellel számolva: 85 000,- Ft

a bibliográfiai szolgáltatás ÁFÁ-ja 12%, ami 10 200,- Ft

ez összesen 95 200,- Ft

erre számoltunk még 2800,- Ft-ot, ami fedezi az anyagköltségeket (floppyk, címkék, borítékok árát), valamint a postai költségeket.

A 10%-os kedvezményes előfizetést azért hirdettük meg, hogy elegendő előfizetőnk legyen az indulás évében, s a befolyt összegből fedezni tudjuk az elő-

Makay Ida

Utolsó tárlat

állítással járó fejlesztési és egyéb bérköltségeket, a számítógépes futtatások árát és idejét, valamint a szolgáltatás adminisztrációjával járó kiadásokat. Tíz előfizető esetén már biztonságosan újtára indítható a floppy változat.

A befolyt összeget az OSZK elkülönítetten kezeli és kizárólag a szolgáltatás fejlesztésére, a szükséges eszközök beszerzésére, valamint a szolgáltatás zökkenőmentes és színvonalas bonyolítására fordítja. (Egyébként az éves előfizetési díj megállapításakor azt is figyelembe vettük, hogy az kevesebb legyen egy

F 4-es fizetési osztályba sorolt katalogizáló kéthavi bérénel, ami TB járulékkal együtt 102 516,- Ft.)

Meg kívánjuk jegezni, hogy a FSZEK az általa 1994-ben feldolgozott 3500 tételért 22 000,- Ft-os árat állapított meg, ami tételenként 6,28 Ft. Ezeket a rekordokat azonban csak a TEXTAR adatbázis-kezelő programot használó könyvtárak tudják hasznosítani, mivel nem szabványos MARC formátumúak.

Az MNB floppy kiadásán viszont, ahogyan azt hirdetésünkben közöltük, a rekordok HUNMARC adatcsere formátumban, a felhasználó könyvtáraknak leginkább megfelelő karakterkészlettel, és az MSZ 193 (ISO 2709) szabványnak megfelelő rekordszerkezetben szerepelnek, úgy véljük, ezzel a szolgáltatással megfelelünk az Európában elterjedt szabványos bibliográfiai szolgáltatások színvonalának, amit magunkra nézve kötelezőnek tartunk.

A levelében feltett konkrét kérdésekre az alábbiakat tudjuk közölni.

ad 1) A FSZEK és hálózata számára a többfelhasználós változat ajánlott, amennyiben az így épülő adatbázist tájékoztató/tájékoztató (online keresés) céljából használják a hálózatba tartozó könyvtárak. Ha azonban adatbázisukból további, az MNB rekordokra alapozott szolgáltatást (rekordletöltést) terveznek, külön szerződés keretében, közösen kell meghatározniuk a tételenkénti letöltés árát és az OSZK-nak a bevételből visszatérítendő összeget.

ad 2) Az MNB Szerkesztőség gyakorlatilag felszámolta az adatbázis-váltás során keletkezett „lemaradását”, így a köteles példányokat a beérkezést követően azonnal fel tudja dolgozni. A naprakészség azonban számos, az OSZK-n kívül álló tényezőtől is függ, mint pl. a köteles példányok beérkezése, illetve az OSZK által végzett reklamálás eredményessége, a megjelent kiadványok adatközlésének minősége (helyessége, valódisága). Ilyen értelemben az OSZK bizonyos mértékben kiszolgáltatottja a hazai könyvkiadási állapotoknak és a köteles példány beszolgáltatási fegyelemnek, tehát előfordulhatnak „késett” közlések. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy az OSZK nemcsak a köteles példány szolgálathoz beérkezett könyveket, hanem más forrásból kapott kiadványokat is feldolgoz, így sok esetben a tételek közlése még a köteles példány beérkezése előtt történik. A szolgáltatás minőségét javítaná, segítené munkánkat, ha megrendelőink a jövőben jeleznék a náluk már meglévő kiadványok tételeinek hiányát, így még eredményesebb lehetne azok köteles példányként való reklamálása és a bibliográfiai teljességre törekvés megvalósítása. Úgy véljük, ez az egész szakma közös érdeke.

A fentiek alapján az OSZK nem határoz meg határidőket, nem vállal kártérítést, ezek helyett igyekszik a vállalati feladatát teljességre törekvően és színvonalasan megoldani.

Az MNB floppy szolgáltatás teljesen párhuzamos a füzetek megjelenésével, tehát az induló szám dátuma 1996. január 1. Az induló szám természetesen még az 1995. végén megjelent könyvek adatait tartalmazza.

ad 3) Az OSZK elsődleges feladata a magyar nemzeti bibliográfiai szolgáltatás megszervezése és fenntartása. Tekintettel arra, hogy jelenleg még az MNB füzetek sem jelennek meg szakáganként, a szolgáltatást is a jelenlegi füzetek tartalmával megegyezőre tervezzük. Már 1996-ban lehetőség nyílik arra, hogy nagyobb időszakokból meghatározott szempontok szerinti válogatás történjék, ezeket azonban csak egyedi megrendelésre, egyedi kalkulációval tudjuk vállalni. A költségeket a megadott szempontok és kívánságok alapján határozzuk meg. Amennyiben az Önök számára ez a megoldás a célszerűbb, kérjük, írásban közöljék szempontjaikat és kívánságaikat, hogy a ráfordításokat meghatározhassuk.

ad 4) Tudomásunk szerint nem ritka jelenség, hogy egy-egy szolgáltatás elindításához a tökével nem rendelkező vállalkozó előfizetéseket gyűjt, s az így befolyt összegből tartja fenn a vállalkozást. A szolgáltatást meghirdető tájékoztatóban igyekeztünk részletesen és pontosan leírni, mit nyújtunk az előfizetőknek. Teljesen igazat adunk Önnek abban, hogy szükségük lehet az előfizetőknek döntésük előtt arra, hogy kipróbálhassák, mit vesznek a pénzükért. Éppen ezért felajánljuk potenciális vevőinknek, hogy kérésükre ún. próba floppy-t küldünk, amelyen ugyanazon tételeket négyféle karakterkészlettel bocsátjuk rendelkezésre.

A szolgáltatás rendjét egyébként úgy tervezzük, hogy a megrendelő bármikor beléphet a felhasználói körbe és választhat, hogy csak a további „floppy-füzeteket”, vagy a szolgáltatás egészét kívánja-e megrendelni. Így, amennyiben a FSZEK számára nem elég meggyőző az általunk leírt szolgáltatás ütemezése és minősége, a későbbiekben – más megrendelőktől begyűjtött tapasztalatok birtokában – is csatlakozhat a szolgáltatást igénylőkhöz.

Szerencsére érdeklődőkben nincs hiány, így nem kell azzal foglalkoznunk, hogy hogyan és milyen kamattal térítsük vissza előfizetőinknek a már átutalt összeget.

Levele kapcsán nekem is lenne egy kérésem. Nevezetesen az, hogy járuljon hozzá Főigazgató Úr hozzánk írt levelének és az OSZK válaszána a szaksajtóban történő gyors nyilvánosságra hozatalához. Olyan, közérdeklődésre számot tartó kérdéseket fogalmazott ugyanis meg, amelyek más könyvtárakban is felmerül(het)nek, s úgy véljük, az Önnek adott válaszok mások számára is fontos információt tartalmaznak.

Remélem, hogy levelemben minden érintett kérdésükre kielégítő választ találhatnak.

Szívélyes üdvözléttel

Poprády Géza

*

1995. november 1.

Poprády Géza főigazgató
Országos Széchényi Könyvtár

Tisztelt Főigazgató Úr!

Köszönöm gyors válaszát, amelyet a Magyar Nemzeti Bibliográfia számítógépes rekordjainak szolgáltatásával kapcsolatos kérdéseimre adott. Ne vegye akadékoskodásnak, ha néhány pont vonatkozásában további kérdések merülnek fel bennem, s ezekre – a nem kis jelentőségű ügy tisztázása érdekében – megnyugtató választ várom.

Teljes mértékben egyetérték Önnel abban, hogy az OSZK az állami költségvetésből produkálja a számítógéppel kezelhető rekordokat, s az ezzel kapcsolatos kiadásait nem kívánja az előfizetőkre áttérhelni. Azzal is egyetérték, hogy a rekordokat hasznosító könyvtárak térítsék meg azokat a személyi és anyagi költségeket, amelyek e rekordok floppylemezre való áttöltésével és postázásával kapcsolatosan merülnek fel. Viszont engedje meg, hogy ne tekintsem kalkulációnak a levelében közölt számításokat. A 2800 Ft még csak elfogadható a floppylemezek, címkék, borítékok és postai szolgáltatások árának, ám teljesen homályban marad, milyen alapon számolták ki a 10 forintos tételenkénti árat, ha – amint leírta – a rekordok elkészítésének az árát nem terhelik a szolgáltatásra. Véleményem szerint itt a számítógépes program elkészítése (egyszeri beruházás) és maguknak a rekordoknak a floppyra való átvitele merülhet fel kiadásként, s természetesen az általános rezsiköltségek arányos része. Magyarul: azt szeretném megtudni, hogy valójában mennyibe kerül az OSZK-nak a szolgáltatás működtetése, mert csak ezen az alapon lehet megítélni, mennyire reális az érte kért ár. Ugyanis tekintettel az OSZK nemzeti könyvtári kötelezettségeire, nem abból kellene kiindulni, hogy mennyit takaríthat meg a szolgáltatás igénybevevője (mintha erre célozna akkor, amikor a szolgáltatás árát a katalogizálói munkabérrel veti egybe), hanem abból, mennyivel kell hozzájárulnia egy hazai könyvtárnak a szolgáltatás megindításához és működtetéséhez. To-

vábbi kérdést vet fel az az állítása, mely szerint tíz előfizető esetén már biztonságosan (értsd költség-hatékonyan, azaz ráfizetés nélkül) indítható meg a szolgáltatás. S ha húszan fizetnek elő rá? Vagy még többen? Nem lenne-e indokolt – non-profit szolgáltatásról lévén szó – az előfizetők számától függővé tenni az árat? Az a megjegyzése, hogy az OSZK a befolyt összeget elkülönítetten kezeli, s a szolgáltatás fejlesztésére fordítja az esetleges többletbevételeket, akkor nyugtatna meg, ha a használók köréből alakított felügyelőbizottság követhetné nyomon ennek megtörténtét.

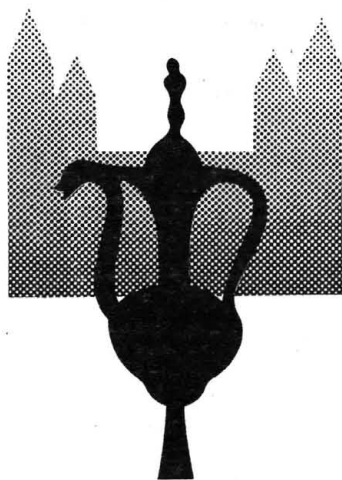
(Itt zárójelben egy kitérőt kell tennem. Nem értem

az utalását a FSZEK adatbázis-szolgáltatására, ugyanis két különböző dologról van szó. A FSZEK nem a magyar könyvtárügy szolgálója, hanem a fővárosi lakosságé. Ebből következően – hogy úgy mondjam, – nincs obligóban a hazai könyvtárakkal szemben. Más szóval valóban üzleti alapokra helyezheti szolgáltatásait. Ami egyébként az árpolitikánkat illeti: a TEXTAR-adatbázist – most már TEXTLIB-ben – folytatjuk, s az 1992–1993–1994-es évkör mintegy 7-8 ezer tételét 15 000 Ft + ÁFA áron kínálta fel azoknak a könyvtáraknak, amelyek egy bizonyos időpontig eljuttatták megrendeléseiket. Mondanom sem kell, hogy mi a számlát az adatbázis leszállítása után fogjuk prezentálni megrendelőinknek. Hasonló árpolitikát folytatunk az irodalmi analitikus katalógusunk esetében is. Ami pedig a TEXTLIB adatbázis formátumát illeti, fordítóprogram nélkül valóban csak a TEXTLIB-bel rendelkező könyvtárak tölthetik be közvetlenül az újabb rekordokat saját adatbázisukba. Viszont megfelelő fordítóprogram segítségével akár HUNMARC, akár más formátumba a rekordok minden további nélkül áttölthetők.)

E kis kitérő után hadd térjek vissza levele további pontjaihoz.

ad 1. Ugyebár úgy értelmezhetem válaszát, hogy külön szerződést kell kötnünk az OSZK-val, ha harmadik fél számára kívánjuk továbbadni a rekordokat, viszont saját hálózatunkon belül korlátlanul használhatjuk őket, beleértve az integrált számítógépes könyvtári rendszerekben való hasznosításukat is? Még egy

Kocsis László *Aranyampolna*

Válogatott versek

kérdés: ha a rekordokat harmadik fél részére „átcsomagoljuk” (bővítjük, szűkítjük, módosítjuk, vagyis újabb értéket adunk hozzájuk), akkor is igényt tart térítésre az OSZK?

ad 2. Nem nyugtatott meg válasza a szolgáltatás átfutási idejét illetően. A kérdés az: a köteles példány OSZK-ba való beérkezésétől számítva mennyi idő telik el, ameddig a floppy megérkezik a FSZEK-be? Elismerve, hogy számos, az OSZK-tól független tényező befolyásolja a szolgáltatás naprakész mivoltát, azt azért illenék a megrendelő tudomására hozni, hogy egy problémamentes tétel esetében milyen átfutási időt garantál az OSZK. (Arról már nem is beszéltek, hogy miképpen ellenőrizhetik a megrendelők, hogy a szolgáltatás tényleg betartja-e az ígért határidőket.) S még egy kérdés: mikor érkezik meg az első floppy? (Az ugyanis nem határidő, hogy az MNB füzetével egy időben.)

ad 3. Tudomásul veszem, hogy az OSZK nincs abban a helyzetben, hogy a kurrens szolgáltatást szakáganként nyújtsa. A visszamenőleges szakági adatbázisokra nem tartunk igényt, ezeket az OSZK rekordok alapján magunk is produkálni tudjuk.

ad 4. Nagyon örülök, hogy kilátásba helyezte egy próba floppy megküldését. Kérem intézkedését, hogy egy példányt a FSZEK is kapjon, lehetőleg még 1995. november első felében, hogy megvizsgálhassuk a szolgáltatást megrendelésünk feladása előtt.

Végezetül: örülök, hogy érdeklődőkben nincs hiány a szolgáltatás iránt, s osztom reményét abban, hogy nem kerül sor az előfizetői díjak visszatérítésére. Éppen ezért tartanám megnyugtató gesztusnak az OSZK részéről, ha az érdeklődés hiány miatt – amire egyikünk még csak gondolni sem akar, – a szolgáltatás beindulása elmarad, a befizetett összeget a jegybanki alapkamat kétszeresével növelten téríti vissza.

Ami azt a javaslatát illeti, hogy a szaksajtóban tegyük közzé levélváltásunkat, nincs kifogásom ellene, ha mindkét levelem betűhíven kerül publikálásra. Ámbár célszerűbbnek tartottam volna, ha ezeket a kérdéseket nem utólag, hanem a szolgáltatás meghirdetése előtt, a várható klientéla körében végzett piackutatás révén tisztázták volna.

Öszinte tisztelettel

Kiss Jenő

*

1995. november 9.

Kiss Jenő főigazgató
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

Tisztelt Főigazgató Úr!

Talán felesleges boncolgatni, milyen anyagi nehézségekkel küzd a nemzeti könyvtár – mint költségvetési intézmény – alapfeladatainak ellátása terén is.

Az OSZK-nak nem alapfeladata az MNB floppy kiadásának elindítása. Feladata a köteles példányok bibliográfiai feldolgozása, az eredmény nyomtatott fü-

zetekben való közreadása. Ezt a tevékenységet fent említett anyagi gondjai ellenére maradéktalanul ellátja, sőt online katalógusában, amely külső könyvtárak számára is elérhető, naprakész tájékoztatói lehetőséget biztosít.

A floppy kiadás árkalkulációjának módszerét nem ismételtem meg, csupán annyit fűzök hozzá, hogy a szolgáltatás megbízható ellátásához komoly, folyamatos, munkaidőn túl végzett csapatmunka és számos megbízható eszköz szükséges. Mindezeket bevétel nélkül nem tudjuk finanszírozni. Tisztában vagyunk a hazai könyvtárak anyagi gondjaival, ezért hivatkoztunk arra, hogy a floppy-előfizetés nem ráfizetést, hanem költségkímélést és szolgáltatási színvonal emelést jelent. Részletes elszámolásra és újabb kalkulációra akkor lehet sort keríteni, ha kialakul a rendszeres előfizetői kör. Elképzelhetőnek tartjuk az árak csökkentését nagyszámú előfizető esetén, amire az első előfizetési év elmúltával kerülhet sor.

Az OSZK nem akar egyetlen könyvtárat sem belekényszeríteni olyan szolgáltatás igénybevételére, amelyben nem bízik, amelynél ő maga jobbat, gyorsabbat, olcsóbbat tud nyújtani.

Ami a rekordok továbbbszolgáltatását illeti, erről, mint jeleztük, valóban külön szerződés keretében kell megállapodni. Ennek részletei személyes tárgyalást igényelnek.

A feldolgozás/szolgáltatás átfutási idejével és a köteles példányok beérkezésének kérdéseivel kapcsolatban csak ismételni tudom az előző levelemben leírtakat. Egyelőre arra vállalunk garanciát, hogy a köteles példányok átvételét követően 6 hét alatt biztosan lemezre kerülnek a rekordok, néhány tipológiailag nehezen elbírálható, illetve adathiányos kiadvány esetében valamivel később. Az első floppy várható postázási ideje: 1996. január 5.

Javasolom, hogy megrendelőink éljenek az ellenőrzés és a reklamálás lehetőségével.

A próba floppy-t rövid időn belül postázzuk.

Sajnálunk, ha a FSZEK nem lenne a kedvezményes előfizetési lehetőséggel élők között, de ismételjük, a szolgáltatás megrendelését bármikor el lehet kezdeni.

Szívélyes üdvözléssel

Poprády Géza

*

Budapest, 1995. november 17.

Vajda Kornél főszerkesztő úrnak
Könyv, Könyvtár, Könyvtáros

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Kiss Jenő annak közlését kéri, hogy az OSZK főigazgatójának november 9-én kelt levele sem ad választ október 2-án feltett kérdéseire.

Tisztelettel üdvözlö

Kiss Jenő
főigazgató